

ROCZNIK TOMISTYCZNY

7 (2018)

ROCZNIK TOMISTYCZNY
7 (2018)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHE JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY

7 (2018)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzusi (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Marie-Dominique Goutierre, Mieczysław Gogacz, Pavol Dancák, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam.

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Paul J. Cornish, Tomasz Pawlikowski, Marie-Dominique Goutierre, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Marek Prokop

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Ewa A. Pichola, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, Iwona Bartnicka (j. francuski), Adam M. Filipowicz, Michał Zembrzusi (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2018

ISSN 2300-1976

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów

POLSKA

Druk i dystrybucja:

WYDAWNICTWO von borowiecky

05-250 Radzymin

ul. Korczaka 9E

tel./fax (0 22) 631 43 93,

tel. 0 501 102 977

www.vb.com.pl e-mail: ksiegnia@vb.com.pl

WYDAWNICTWO
von borowiecky

Spis treści

Od Redakcji.....	11
Raymond Leo Cardinal Burke The Crisis regarding Marriage in the Present Day.....	13

Wokół myśli Étienne'a Gilsona w rocznicę śmierci

Mieczysław Gogacz Gilson i filozofia.....	39
Richard Fafara Philosophy and Civilization	53
Peter Redpath An American Perspective on the Christian Philosophy of St. Thomas Aquinas: Midwife to Birth of a New and Improved Global Civilization of Freedom!.....	61
Curtis L. Hancock The Elusiveness of Happiness in the Modern World.....	71
Nicolas Moscicki Gilson - voudrait-il deconstruire la metaphysique?.....	79
Michał Zembrzuski In Defense of Realism. The Metaphysical Thought of Mieczysław Gogacz	105
Mieczysław Gogacz Wpływ Étienne'a Gilsona na filozofię w Polsce	119

Rozprawy i artykuły

Artur Andrzejuk Własności istnieniowe bytu w interpretacji tomizmu konsekwentnego.....	131
Michał Zembrzuski Problem <i>mind-body</i> w świetle Tomaszowej koncepcji hylemorfizmu.....	159
Marcin W. Bukala Siódme: „Nie kradnij”. O średniowiecznym odkrywaniu rynku na marginesie książki Paola Prodiego	177
Artur Andrzejuk Problem pojęcia natury w pismach Tomasza z Akwinu	193
Magdalena Płotka From <i>scibile</i> to <i>operabile</i> . Metaphilosophical and Methodological Debate on Practical Character of Artes in 15th Century Cracow.....	213
Izabella Andrzejuk Filozoficzne podłoże mistyki św. Jana od Krzyża	229

Magdalena Płotka	
Action and Happiness. A Reinterpretation of Thomas Aquinas's Theory of Happiness in Paul's of Wroclaw Ethical Thought	241
Krzysztof A. Wojcieszek	
Cnota trzeźwości: indywidualna czy społeczna?.....	255
Ewa Agnieszka Pichola	
Ne ite ad Thomam, sed ad von Hildebrand.....	271
Jan Pocij	
Konsekwencje metafizyczne ujęć materii i ruchu we współczesnej fizyce.....	287
Tomasz Pawlikowski	
Klasyczne ujęcia problemu prawdy w „post-świecie”	313

Sprawozdania i recenzje

Natalia Herold	
Naukowe Towarzystwo Tomistyczne	347
Izabella Andrzejuk	
Sprawozdanie z sympozjum naukowego „Tomizm konsekwentny” – 18 listopada 2017 roku.....	351
Michał Zembrzowski	
Sympozjum Tomistyczne na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie – 28 lutego 2018 roku.....	355
Michał Zembrzowski	
Sprawozdanie z Sympozjum Tomistycznego w Łomży – 7 marca 2018 roku.....	359
Artur Andrzejuk	
Sprawozdanie z konferencji naukowej pt. „Małżeństwo i rodzina. Źródła kryzysu i drogi wyjścia” – 7 czerwca 2018 roku.....	365
Magdalena Płotka	
Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Filozofia a cywilizacje – w rocznicę śmierci Étienne'a Gilsona i Mieczysława Krąpca” – 8 czerwca 2018 roku ..	371
Natalia Herold	
Kulisy sporu o istotę i istnienie. Recenzja: Tomasz Sutton, <i>De esse et essentia</i> , Biblioteka Rocznika Tomistycznego, Warszawa 2018.....	377
Magdalena Płotka	
Świat uczuć i świat rozumu. Recenzja: Justyna Fiołek, <i>Świat uczuć u świętego Tomasza z Akwinu</i> , Warszawa 2017.....	385
Bożena Listkowska	
O nieprostych kwestiach w sposób prosty, jasny i precyzyjny. Recenzja: Artur Andrzejuk, <i>Tomasz z Akwinu jako filozof</i> , Warszawa 2017.	389
Izabella Andrzejuk	
Podstawy filozofii wychowania. Recenzja: Mikołaj Krasnodębski, <i>Antropologia edukacji - wybrane aporie w świetle filozofii klasycznej</i> , Głogów 2018	397

Polemiki i dyskusje

Nicolas Moscicki

Structure de l'être dans *La Somme contra Gentiles*. Essai de reflexion sur l'article de Professeur Artur Andrzejuk *Struktura bytu w «Summa contra Gentiles» Tomasza z Akwinu*, *Rocznik Tomistyczny / Annuaire Thomiste* N° 6 (2017).....405

Nota o autorach..... 421

Table of Contents

Editorial.....	11
Raymond Leo Cardinal Burke The Crisis regarding Marriage in the Present Day.....	13
On Étienne Gilson thought on the anniversary of his death	
Mieczysław Gogacz Gilson and Philosophy.....	39
Richard Fafara Philosophy and Civilization	53
Peter Redpath An American Perspective on the Christian Philosophy of St. Thomas Aquinas: Midwife to Birth of a New and Improved Global Civilization of Freedom!.....	61
Curtis L. Hancock The Elusiveness of Happiness in the Modern World.....	71
Nicolas Moscicki Did Gilson Intend to Deconstruct the Metaphysics?	79
Michał Zembrzuski In Defense of Realism. The Metaphysical Thought of Mieczysław Gogacz	105
Mieczysław Gogacz Influence of Étienne Gilson on Philosophy in Poland	119

Dissertations and articles

Artur Andrzejuk Existential Properties in the Interpretation of Consequent Thomism	131
Michał Zembrzuski Mind-body Problem in the Light of Aquinas's Conception of Hylomorphism	159
Marcin W. Bukala „Seventh: You shall not steal” – Notes on the Medieval „Discovering” of the Market in the Margin of Paulo Prodi's Book.....	177
Artur Andrzejuk Problem of the Concept of Nature in Thomas Aquinas's Texts.....	193
Magdalena Płotka From <i>scibile</i> to <i>operabile</i> . Metaphilosophical and Methodological Debate on Practical Character of Artes in 15th Century Cracow.....	213
Izabella Andrzejuk Philosophical Grounds of Mysticism of St. John of the Cross	229

Magdalena Płotka	
Action and Happiness. A Reinterpretation of Thomas Aquinas's Theory of Happiness in Paul's of Wroclaw Ethical Thought	241
Krzysztof A. Wojcieszek	
The Virtue of Sobriety: Individual or Social?.....	255
Ewa Agnieszka Pichola	
Ne ite ad Thomam, sed ad von Hildebrand [Do not go to Thomas, go to von Hildebrand].....	271
Jan Pocij	
The Metaphysical Consequences of the Concepts of Matter and Motion in Contemporary Physics.....	287
Tomasz Pawlikowski	
The Classic Approaches to the Problem of Truth in the „Post-World”	313

Reports and Reviews

Natalia Herold	
Scientific Thomistic Society	347
Izabella Andrzejuk	
Report on the Conference „Consequent Thomism” – 18th of November 2017	351
Michał Zembruski	
Report on the Thomistic Conference at Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw – 28th of February	355
Michał Zembruski	
Report on the Thomistic Conference in Łomża – 7th of March 2018.....	359
Artur Andrzejuk	
Report on the conference „Marriage and family. The sources of crisis and ways out” – 7th of June 2018.....	365
Magdalena Płotka	
Report on the International Conference „Philosophy and Civilisation – on the Anniversary of Death of Étienne Gilson and Mieczysław Krąpiec” – 8th of June 2018	371
Natalia Herold	
Behind the Scenes of the Essence and Existence Dispute. Review: Tomasz Sutton, <i>De esse et essentia</i> , Biblioteka Rocznika Tomistycznego, Warszawa 2018.....	377
Magdalena Płotka	
The World of Emotions and the World of Reason. Review: <i>Justyna Fiołek, Świat uczuć u świętego Tomasza z Akwinu</i> [The World of Emotions in Saint Thomas Aquinas], Katowice 2017.....	385
Bożena Listkowska	
On Non Simple Issues in a Simple, Clear and Precise Way. Review: Artur Andrzejuk, <i>Tomasz z Akwinu jako filozof</i> [Thomas Aquinas as a Philosopher], Warszawa 2017.....	389
Izabella Andrzejuk	
Basics of the Philosophy of Education. Review: Mikołaj Krasnodębski, <i>Antropologia edukacji - wybrane aporie w świetle filozofii klasycznej</i> [Anthropology of Education - Selected Apories in the Light of Classical Philosophy], Głogów 2018.....	397

Controversy and Discussions

Nicolas Moscicki

Structure of Being in *Summa contra Gentiles*. An Attempt of Reflection on the Artur Andrzejuk's Text *Struktura bytu w «Summa contra Gentiles» Tomasza z Akwinu*, *Rocznik Tomistyczny / Thomistic Yearbook* N° 6 (2017) 405

Note about authors..... 421

An American Perspective on the Christian Philosophy of St. Thomas Aquinas: Midwife to Birth of a New and Improved Global Civilization of Freedom!

Słowa kluczowe: Aquinas, civilization, freedom, Gilson, philosophies

Before addressing the chief subject of my presentation today, I would like to thank the organizers of this historic World Congress at Cardinal Wyszyński University for extending to me the invitation to speak to you today about the crucial contemporary issue of “Civilizations and Philosophies.” To be able to do so at this great institution founded in memory of a great priest and hero of Western civilization, during the 10th anniversary-year of the establishment of the International Étienne Gilson Society in Warsaw and the 40th anniversary of Gilson’s death, is an honor I will never forget¹.

I call this a “crucial contemporary issue” because, in 1937, in a masterful book

entitled *The Unity of Philosophical Experience*, the Christian philosopher Étienne Gilson had asked a very sobering question that relates, perhaps more so to events today than it did to the situation in the West over eighty years ago: “Can a social order, begotten by a common faith in the value of certain principles, keep on living when all faith in these principles is lost?”² In this work Gilson had outlined how, since the dawn of the modern world in the seventeenth century, Western culture had started to engage in a reckless adventure to abandon the Greek philosophical vision of the universe that Gilson had called “The Western Creed”: an essential set of prin-

---

Prof. Peter Redpath, Center for the Study of The Great Ideas, Chicago (USA).

¹ At an event sponsored by Civitas Christiana.

² É. Gilson, *The Unity of Philosophical Experience*, Charles Scribners Son, New York 1965, p. 272; first published in 1937. This work was reprinted by Ignatius Press (San Francisco, 1999), with a “Foreword” by Desmond J. Fitzgerald by Ignatius Press.

ciples for the foundation of Western civilization and all its cultural institutions.

In this book, he had maintained that Western culture has traditionally justified its cultural institutions by use of classical philosophical arguments rooted in some common classical philosophical principles contained in this Creed, foremost among them being that: 1) man is a rational animal and 2) God exists. Having increasingly lost our faith in these essential precepts, Gilson thought, we in the contemporary West have largely lost our ability to think philosophically. As a result, we can no longer rationally and philosophically justify the existence and preservation of Western culture and civilization to ourselves or to anyone else. He told us we were losing our freedom because we were “looking at irrationality as the last bulwark of liberty”³. We were looking to ground human freedom and Western culture on the corpse, and subliminal hatred, of the Western Creed, including the corpse of Western philosophy.

In singling out animal rationality and the existence of God as essential first principles of the Western Creed, crucial to note is that Gilson made no specific mention of the existence of the human soul as a third foremost principle of this Creed. Likely, he did not do so because, evident to him at the time, was that his reference to human beings as being “rational animals” essentially implied our having rational souls. Nonetheless, in

some respects, contemporary failure to recognize the human soul as a chief first principle of philosophy, science, is the main cause of the contemporary West’s loss of a reason in touch with reality, more crucial upon which to focus than animal rationality or God.

I say this because, as is well known, the modern West did not first lose conviction about human rationality and God’s existence and then lose conviction about the existence of a human soul in touch with reality. The reverse happened. Modernity replaced the soul with a disembodied mind, which essentially, from the first moment of its conception, lost touch with reality; and, later on, turned itself into its own god.

By ignoring the reality that philosophy, science, is principally a habit of human soul, not a system, or body of knowledge, and that the human soul and the being of things constitute essential parts of philosophy’s, science’s, generic life-blood, as Gilson well understood, from the start of “modern philosophy falsely-so-called” “modern philosophers falsely-so-called,” lost their understanding of philosophy, science, as essentially an individual and cultural enterprise rooted in sense reality, in principles of sense wonder and the desire to bring human liberty to perfect exercise⁴.

That what I have just said is true is evident from two statements of Aristotle talking about how investigation of truth is, always and everywhere, a culturally-

³ Ibidem, p. 293.

⁴ Gilson’s 1931–1932 Gifford Lectures (published in French in 1932 as *L’Esprit de la Philosophie médiévale* and in English as *The Spirit of Medieval Philosophy: Gifford Lectures 1931–1932*) is a glaring example of Gilson understanding Christian philosophy to be an essential part of a cultural enterprise.

and individually-generated “doable human deed”⁵. Aristotle says:

1) “The investigation of the truth is in one way hard, in another easy. An indication of this is found in the fact that no one is able to attain the truth adequately, while, on the other hand, we do not collectively fail, but everyone says something true about the nature of things, and while individually we contribute little or nothing to the truth, by the union of all a considerable amount is amassed”⁶.

2) And he adds, “It is necessary . . . to call into council the views of those of our predecessors . . . in order that we may profit by whatever is sound in their suggestions and avoid their errors”⁷.

At least by implication, Aristotle is saying that, by nature, in its generic definition, *philosophy is chiefly a cooperative-and-transgenerational, individual and cultural, psychological enterprise (or organizational psychological habit)* essentially devoted to contributing to our individ-

ual and cultural understanding of how to solve “the problem of the one and the many: how *many* individual things *essentially become parts of one, composite, or organizational whole and essentially act the way they do*”⁸.

Evidence that Gilson had concurred with Aristotle on this point is that he had considered measuring, testing intellectual (*psychological*) claims in history’s laboratory be a first principle for measuring, testing, cultural exercise of philosophy, of philosophical deeds actually visible in recorded history. The reason he did so is because, like philosophy, science, history is essentially a transgenerational and a cultural enterprise involving the study of human deeds, especially their success and failure.

Were what I am saying not true, how do we explain, within *The Unity of Philosophical Experience* monograph, Gilson wondering about how many historical tests will have to be conducted “before

⁵ M. J. Adler, *Philosophy’s Past, Present, and Future*, “The Great Ideas Online”, 899 January 2017, p. 6. For a more detailed discussion of this topic see, Adler’s *The Four Dimensions of Philosophy: Metaphysical, Moral, Objective, Categorical*, Macmillan Publishing Company, New York 1993.

⁶ Aristotle, *Metaphysics*, trans. W. D. Ross, in Richard Mc Keon (ed.), *The Basic Works of Aristotle*, Random House, New York 1941, Bk. 2, ch., 1, 993a30–993b4.

⁷ Aristotle, *On the Soul*, Bk. 1, ch. 2, trans. J. A. Smith, in Mc Keon (ed.), *The Basic Works of Aristotle*, 404a20–23.

⁸ In considering philosophy in this way, Adler would have known himself to be agreeing with St. Bernard of Chartres that philosophy is a cultural enterprise in which, to enter, and progress, “like dwarfs,” we need to “stand on the shoulders of giants” (a statement historically attributed to Bernard by John of Salisbury). See, Ralph M. McInerney, *A History of Western Philosophy*, vol. 2, Philosophy from St. Augustine to Ockham (University of Notre Dame Press: Notre Dame, Ind. and London, England), 160. For a more detailed defense of the claim that philosophy is essentially a study of the problem of the One and the Many, see Peter A. Redpath’s trilogy of Western intellectual history from that ancient Greek theological poets to Georg Hegel: 1) *Wisdom’s Odyssey from Philosophy to Transcendental Sophistry*, Editions Rodopi, B. V., Amsterdam and Atlanta 1997; 2) *Cartesian Nightmare: An Introduction to Transcendental Sophistry*, Editions Rodopi, B. V., Amsterdam and Atlanta 1998; *Masquerade of the Dream Walkers: Prophetic Theology from the Cartesians to Hegel*; and his 2-volume *A Not-So-Elementary Christian Metaphysics*, En Route Books & Medi, St. Louis, Mo. 2015, 2016.

men gain some philosophical experience.” *Like a good psychologist*, Gilson diagnoses the principal cause of contemporary Western philosophical disorders: Not understanding the nature of doable and undoable philosophical deeds. Attempting to think and choose the way we wish instead of thinking and choosing the way we can⁹.

As Gilson, evidently following Aristotle and St. Thomas, tells us in his metaphysical/aesthetic masterpiece, *Painting and Reality*, we use the term “possible” in two senses, to refer to: 1) conceptual thinkable in which “we call possible whatever is not intrinsically impossible – that is, any object whose notion is not self-contradictory”; and, “in a second sense . . . we call possible whatever, after being conceived by the mind, can be made to exist in reality”: *a really doable deed*¹⁰. This distinction about two concepts of “possible” is crucial to note because Gilson repeatedly uses in his *The Unity of Philosophical Experience* as an essential part of his laboratory test, measure, of philosophical activity in history: philosophically done deeds.

As Gilson saw the modern and contemporary situation in the West, for the

past several centuries, we in the West have mistakenly identified as philosophers people who are totally unqualified in their psychological constitution (their psychological habits, habits of the soul) to generate philosophical acts. And the chief reason for this is that, by denying the reality of the human soul, they have essentially denied the existence of the only principle capable of generating philosophical acts!

As Gilson was well aware from having read Aristotle, the ancient Greeks had considered philosophy chiefly to be a living human activity, proximately caused by numerically-one habit of the human soul. Having read the start of Aristotle’s *Metaphysics* (982b11–27), he had to know that, as Aristotle understood it, the psychologically-complicated nature of philosophy as the ancient Greeks had essentially conceived it, involved: 1) *sense wonder*, not the logical principle of non-contradiction, *giving birth to, generating*, the ancient Greek desire and choice to philosophize; 2) a person who wonders considering himself, in some way, to be ignorant of causes, to some extent, being aware of being potentially enslaved by this ignorance, and, for this

⁹ É. Gilson, *The Unity of Philosophical Experience*, op. cit., p. 59.

¹⁰ Étienne Gilson, *Painting and Reality*, vol. 4 of the A. W. Mellon Lectures in the Fine Arts, Published for the Bollingen Foundation by Pantheon Books, vol. XXXV in the Bollingen Series, New York 1958, p. 158. While Gilson does not say so explicitly within the context of the passages cited in the text, the first understanding of “possible” corresponds to an abstract psychological act: the abstract mode of speculative, conceptual consideration about essences in which Aristotelian logicians tend to engage. The second conforms to a concrete psychological act: the actual way of considering that human beings tend to use when thinking about alternative choices, such as whether or not to undertake a given action is a doable human deed. While, *abstractly considered*, a thing, or action, *might be psychologically conceivable* in principle and nature, *concretely considered*, and in actuality, *it might not be able to exist, or be doable*, for anyone, at anytime, anywhere; or for any individual human being, culture, or civilization (for example, practice of Christian philosophy by an ancient, pagan Greek philosopher).

reason, fearful of its realization; 3) maintaining that, in a way, analogously-considered, because myth is composed of wonders even the myth-makers (the ancient poets) were philosophers; and 4) to remain free, existing for their own sakes, and not being enslaved by others, the ancient Greek philosophers sought to put wonder to rest by understanding the chief causes of things: developing science.

Hence, as essentially, first and foremost, Gilson had considered philosophy, science, to be chiefly a human activity born of human choice (not of speculative wishing) to be as perfectly free as possible; not to be enslaved. Priest-physicist Stanley Jaki tells us that “it is customary to credit” the ancient Greeks “with the rise of scientific mentality.” This claim is correct. Also, correct is that, as Aristotle indicates, the reason some ancient Greeks had an interest in philosophy was chiefly as a means to the ends of avoid slavery and becoming perfectly free. While Aristotle is right when he says that, by nature, all human beings desire to know, by nature, we desire to know scientifically, philosophically, to perfect individual and cultural freedom.

Since, as Aristotle tells us, we can wish for the impossible, but not choose it; Gilson well understood that the speculative, logical principle of non-contradiction can never be philosophy’s first principle. Philosophy’s first principle has to be a psychological habit capable of generating the free choice to execute the doable deed of sense wondering chiefly aiming at liberating human beings who choose to become philosophers to come

to be and remain free. As St. John Paul II well understood, philosophy chiefly exists in the acting person, not in logical premises, or speculative logic.

Consequently, anyone who separates philosophy from an act of the human soul, will ultimately understand concretely undoable, impossible, human deeds in terms of abstract logical contradiction and impossibility. Having no human faculties and human habits to which to refer such deeds as their causes, they have no choice but to reduce behavioral contradictions and non-contradictions to conceptual contradictions and not-contradictions.

Unhappily, chiefly under the influence of modern philosophers “falsely-so-called,” such is the prevailing nature of most of our contemporary Western and global leaders “falsely-so-called.” No wonder should exist, then, as to why logically-coherent application of their intellectual principles by Western “leaders” is increasingly leading the West to a situation of totalitarian anarchy and personal enslavement. As they understand leadership, real leadership is what they collectively conceive it to be because any other notion of leadership is, in principle, inconceivable to them.

While St. Thomas considers human reason to be a faculty of an immortal human soul, *remarkably*, St. Thomas maintains the specific difference of a human being resides in the genus “animal,” not in the genus “spirit.” Strictly speaking, according to St. Thomas, *human beings are not incarnate spirits*. We do not belong to the genus “spirit.” We are not differentiated in our genus by being on the

lowest level of intellectual spirit, being the dumbest of angels. Essentially, we belong to the highest rank within the genus animal (the qualitative maximum [leaders, rulers] in and of the animal genus), which is specifically divided into rational and irrational. *St. Thomas locates our human, specific difference in an otherness, an animal rationality, existing within the sensitive, or animal, part of the intellectual soul!*¹¹

In the case of the human soul, St. Thomas understands the soul's relation to an animal body to consist in essentially connecting, through human sense faculties (and chiefly what he calls "particular," or "cogitative" reason) of an animal body, an immortal intellectual soul and the activities of the whole human person to sense reality. He maintains that doing so enables the animal genus to become perfectly itself. The "sensitive soul," not a disembodied, or abstract, rationality (the generic part of the human nature), causes *animal* rationality (a reason in touch with sense reality and proximate cause of rationally- and philosophically-doable human deeds).

In so doing, what had been reason acting abstractly, syllogistically, and previously considered as abstract principles, overflow into the sensory and appetitive part of the soul, and, through the activity of particular reason into the whole of material creation. In so doing, human reason and its principles of rationality exist in a concrete, uniquely-animal,

command-and-control way (as a kind of appetitive, sensory, reasoning establishing personal relations throughout the material world). It is within reason existing as such a command-and-control principle of the sense faculties and emotions in the animal part of the human soul that St. Thomas most precisely locates deliberative choice, common sense, the moral virtue of prudence, and our specific, human difference!

The resulting composite, as Gilson has said¹², is an animal that senses with its intellect and intellectualizes with its senses: an animal able personally able to straddle and harmonize the activities of the faculties of abstract and concrete rationality so as to execute animal activity in its highest form (simultaneously abstractly rational [calmly], and concretely rational [commonsensically, deliberately, passionately, with prudence, in touch with sense reality])!¹³ In so doing, the rational part of the soul enables the sensitive part to achieve its animal perfection as an acting, sensitive soul, an acting person (as St. John Paul II was fond of saying), something that no other animal soul can achieve: being a deliberative (free) animal!

More: Through the sensory part of the soul, the rational part of the soul inclines the whole of the created, material order naturally *to gravitate toward (not resist) being ruled by metaphysically-and-morally-virtuous human directive. It causes the morally-and-metaphysically-vir-*

¹¹ St. Thomas Aquinas, *Summa theologiae*, I, q. 77, a. 3, *respondeo*.

¹² É. Gilson, *Thomist Realism and the Critique of Knowledge*, trans. Mark A. Wauck, Ignatius Press, San Francisco 1986, p. 171–215; initially published in French in 1939 by Librairie Philosophique J. Vrin under the title *Réalisme thomiste et critique de la connaissance*.

¹³ Aquinas, *Summa theologiae*, 1, q. 78, a. 4, *respondeo*, and 1, 78, a. 4, ad 5.

tuous person to become the first principle of healthy social life and personal rule within and throughout the material universe!

During the thirteenth century, St. Thomas Aquinas became the first individual in recorded human history to recognize that only a faculty of psychology, and especially recognition of the faculty of a sentient, particular, reason in touch with sense reality, can enable development of the understanding of human rationality capable of generating philosophy, science, in its most perfect form as a humanly-doable deed. In so doing, St. Thomas became the midwife to birth of a new and improved global civilization of freedom.

To conclude, in his *Terrors of the Year 2000*, Gilson has warned us that, in the hands of modern philosophers “falsely-so-called,” “science, formerly our hope and our joy,” has become “the source of greatest terror”¹⁴. Such being the case, since defending ourselves against the terrors of an emerging new totalitarianism born of the Internet of Things (IoT), knowing that the teachings of St. Thomas contain the philosophical, scientific, principles we will most need to defend ourselves and our civilization against this new species of enslavement should be a source of renewed hope and joy for all of us.

---

¹⁴ É. Gilson, *Terrors of the Year 2000*, St. Michael's College, Toronto 1949, p. 7.

**An American Perspective on the Christian Philosophy of St.
Thomas Aquinas:
Midwife to Birth of a New and Improved Global Civilization of
Freedom!
(Abstract)**

The chief aim of this article is to credit the work of the great 20th-century historian and Christian philosopher Étienne Gilson with recognizing the essential connection between philosophy as an act of the human soul and the essential health of any civilization, especial Western civilization, which gave birth to philosophy as a cultural

enterprise. It maintains that, as Gilson recognized, having lost an understanding of this connection and the principles upon which it rests, for the past several centuries, the West has been engaged in a reckless civilizational adventure that, unless soon reversed, will result in civilizational collapse.

Amerykańska perspektywa filozofii chrześcijańskiej św. Tomasza z Akwinu: Akuszerka w narodzinach nowej i ulepszonej globalnej cywilizacji wolności!

Słowa kluczowe: Tomasz z Akwinu, cywilizacja, wolność, Gilson, filozofie

Artykuł dotyczy aktualności dzieła Étienne'a Gilsona z 1937 r. zatytułowanego „Jedność filozoficznego doświadczenia”. W jaki sposób pytanie Gilsona „Czy porządek społeczny, zrodzony przez wspólną wiarę w wartość pewnych zasad, żyje dalej, gdy utracona zostaje wiara w te zasady?” odnosi się do wydarzeń współczesnych. W tym dziele Gilson nakreślił, że od zarania współczesnego świata w XVII wieku kultu-

ra zachodnia zaczęła angażować się w lekkomyślną przygodę porzucenia greckiej filozoficznej wizji wszechświata, którą Gilson nazwał „zachodnim *credo*”: niezbędnym zestawem zasad dla założenia zachodniej cywilizacji i wszystkich jej instytucji kulturalnych. Artykuł przedstawia najważniejsze elementy (tezy) „zachodniego *credo*” i bada sposób, w jaki sposób zostały one zapomniane przez dzisiejszą kulturę.

Bibliografia:

1. Adler M. J., Adler's *The Four Dimensions of Philosophy: Metaphysical, Moral, Objective, Categorical*, Macmillan Publishing Company, New York 1993.
2. Adler M. J., *Philosophy's Past, Present, and Future*, "The Great Ideas Online", 899 January 2017.
3. Aristotle, *Metaphysics*, trans. W. D. Ross, in: *The Basic Works of Aristotle*, ed. Richard Mc Keon, Random House, New York 1941.
4. Aristotle, *On the Soul*, trans. J. A. Smith, in: *The Basic Works of Aristotle*, ed. Richard Mc Keon, Random House, New York 1941.
5. Gilson É., *Painting and Reality*, vol. 4 of the A. W. Mellon Lectures in the Fine Arts, Published for the Bollingen Foundation by Pantheon Books, vol. XXXV in the Bollingen Series, New York 1958.
6. Gilson É., *Terrors of the Year 2000*, St. Michael's College, Toronto 1949.
7. Gilson É., *The Unity of Philosophical Experience*, Charles Scribners Son, New York 1965.
8. Gilson É., *Thomist Realism and the Critique of Knowledge*, trans. Mark A. Wauck, Ignatius Press, San Francisco 1986.
9. Redpath P., *A Not-So-Elementary Christian Metaphysics*, En Route Books & Medi, St. Louis, Mo. 2015, 2016.
10. Redpath P., *Cartesian Nightmare: An Introduction to Transcendental Sophistry*, Editions Rodopi, B. V., Amsterdam and Atlanta 1998.
11. Redpath P., *Wisdom's Odyssey from Philosophy to Transcendental Sophistry*, Editions Rodopi, B. V., Amsterdam and Atlanta 1997.
12. Thomas Aquinas, *Opera omnia iussu impensaue Leonis XIII P. M. edita*, t. 4-5: *Pars prima Summae theologiae* (Ex Typographia Polyglotta S. C. de Propaganda Fide, Romae, 1888-1889).

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-4070>

Izabella Andrzejuk – dr, wykładowca w Wyższej Szkole Stosunków Międzynarodowych i Amerykanistyki oraz Wyższej Szkole Komunikowania, Politologii i Stosunków Międzynarodowych, a także na studiach podyplomowych Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW. Wielokrotnie wygłaszała wykłady i referaty w Wielkiej Brytanii na zaproszenie PUNO (Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie), IPAK (Instytutu Polskiego Akcji Katolickiej), PON UJ (Polskiego Ośrodka Naukowego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Londynie) oraz parafii polskich. Jest autorką ponad dwudziestu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4961-2580>

Marcin W. Bukala – dr hab., prof. w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN, w Zakładzie Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej. Zajmuje się historią etyki i teologii moralnej w Średniowieczu, zwłaszcza etyki gospodarczej, a także historią prawa kanonicznego i edukacji. W latach 2005-2007 prowadził badania jako stypendysta Uniwersytetu Bolońskiego, pod opieką Profesora Ovidiego Capitaniego. Jest wydawcą tekstów z filozofii i teologii polskiej XIV i XV wieku i uczestnikiem projektu «Corpus Philosophorum Polonorum». Do nowszych publikacji tego autora należą m.in.: reedycja i polski przekład traktatów etyczno-ekonomicznych Mateusza z Krakowa (Kęty, 2011) oraz monografia *Risk and Medieval «Negotium»...* (Spoleto, 2014) o pojmowaniu ryzyka gospodarczego w prawie

kanonicznym i teologii u schyłku XII i w XIII stuleciu. M. W. Bukala jest też współautorem podręcznika *Biznes, etyka, odpowiedzialność* (Warszawa, 2012).

Raymond Leo Kardynał Burke – dr prawa kanonicznego. Był arcybiskupem St. Louis, prefektem Trybunału Sygnatury Apostolskiej oraz członkiem Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. W 2014 r. podpisał (wraz z trzema innymi kardynałami) *Dubia (Wątpliwości)* wobec adhortacji posynodalnej *Amoris Laetitia*, po czym został usunięty z funkcji prefekta Trybunału Sygnatury, a mianowany patronem Suwerennego Zakonu Maltańskiego (funkcja czysto formalna i w znacznym stopniu honorowa). Pomimo tego Kard. Burke nieustępliwie broni tradycyjnej doktryny katolickiej o nierozzerwalności małżeństwa, którą – jego zdaniem – wspomniana adhortacja zdaje się podważać.

Richard Fafara – dyplom magistra i doktora filozofii zrobił na Uniwersytecie w Toronto (Kanada). Studiował również na Sorbonie w Paryżu oraz Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Jest autorem, m.in., monografii *The Malebranche Moment: Selections from the Letters of Étienne Gilson & Henri Gouhier (1920-1936)*.

Mieczysław Gogacz – prof. zw. dr hab., emerytowany profesor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (dawnej Akademii Teologii Katolickiej). Stworzył konsekwentną odmianę tomizmu egzystencjalnego. W jego ramach broni teorii aktu istnienia i zasady niesprzeczności, tezy o odrębności i wewnętrznej jedności jednostkowych bytów oraz wynikającego z tych twierdzeń realizmu i pluralizmu bytowego. Zaproponował szereg doprecyzowań w dyscyplinach filozoficznych, takich jak filozofia bytu, antropologia filozoficzna, etyka i pedagogika. Formułował podstawy etyki zawodowej lekarza, żołnierza, funkcjonariusza Straży Granicznej; wykładał te etyki na AM, WAT i UW. Uczestniczył w debatach publicznych na temat ochrony życia, etyki zawodowej, racji stanu, polityki kulturalnej i naukowej państwa. Wykaz publikacji M.Gogacza obejmuje prawie 1000 pozycji.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0517-0781>

Curtis Hancock – jest emerytowanym profesorem filozofii. Sprawował funkcję prezesa American Maritain Association, jest współzałożycielem Gilson Society. Opublikował siedem książek, w tym *Recovering a Catholic Philosophy of Elementary Education* (Mount Pocono, Pennsylvania: Newman

House Press, 2005). Publikował również liczne artykuły i recenzje. Był aktywny w Ameryce i Europie, pisząc i wygłaszając wykłady na temat przywództwa, filozofii politycznej, etyki i filozofii religii.

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Jest sekretarzem Zarządu Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką. Publikuje w „Roczniku Tomistycznym”.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-9495>

Bożena Listkowska – dr, adiunkt w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Ukończyła studia filologiczne na Wydziale Humanistycznym Akademii Bydgoskiej oraz studia filozoficzne na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Doktorat nauk humanistycznych w zakresie filozofii otrzymała na UKSW w wyniku obrony rozprawy pt. *Łowańskie modyfikacje tomizmu tradycyjnego w pracach ks. Piotra Chojnackiego*; wersja książkowa: *Tomizm otwarty Piotra Chojnackiego* (Bydgoszcz 2014). Prowadzi badania nad współczesną filozofią polską. Przedmiotami jej zainteresowań są w szczególności filozofia człowieka i metafizyka. Współredaktor serii książek: „Tomizm polski 1879–1918. Słownik filozofów”, „Tomizm polski 1919–1945. Słownik filozofów” i „Tomizm polski 1946–1965. Słownik filozofów”.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6635-5934>

Mikołaj Mościcki – dr, absolwent Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej na Akademii Teologii Katolickiej; (1976-78) stypendysta fundacji „Pax Christi” w Wiedniu; (1978-1980) stypendysta Rządu Francuskiego w Strasbourgu (1980) Uzyskał doktorat uniwersytecki z filozofii. Mieszka we Francji.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3999-1406>

Tomasz Pawlikowski – dr hab. , prof. Wyższej Szkoły Edukacji Zdrowotnej i Nauk Społecznych w Łodzi, absolwent ATK, doktor UW. Autor czterech książek o tematyce filozoficznej. Ostatnią była monografia *Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu*, Wydawnictwo (Lublin 2013). Ponadto autor jednej książki historycznej, kilkudziesięciu artykułów naukowych, 127 haseł w „Powszechnej Encyklopedii Filozofii” i 32 w „Encyklopedii Filozofii Polskiej”, a także ponad 20 pomniejszych publikacji (hasła w „Encyklopedii

Katolickiej”, „Wielkiej Encyklopedii PWN”, recenzje).

Ewa Agnieszka Pichola – mgr, absolwentka Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Obecnie doktorantka, kontynuuje badania w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przygotowuje rozprawę, w której analizuje dorobek Dietricha von Hildebranda z perspektywy obecności wątków modernistycznych w pismach niemieckiego fenomenologa. Interesuje się zagadnieniami z pogranicza metafizyki i psychologii, a dokładnie filozoficznych podstaw koncepcji psychologicznych i antropologicznych aspektów prawdy. Publikuje, uczestniczy w konferencjach, tłumaczy w j. angielskim.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6078-7384>

Magdalena Płotka – dr hab, kierownik (p/o) Katedry Historii Filozofii Polskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Z-ca redaktora naczelnego Rocznika Tomistycznego. Zainteresowania naukowe skupiają się wokół średniowiecznej filozofii praktycznej, historii filozofii polskiej w XV i XVI wieku, paleografii łacińskiej oraz filozofii współczesnej. Jest autorką książki *Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora* (Warszawa, 2013) oraz *Filozofia jako praktyka. Myśl krakowskiego praktycyzmu w XV i XVI* (Warszawa 2016). Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Edukacji filozoficznej”, „Filo-sofiji”, „Roczniku Tomistycznym” i in.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6993-2178>

Jan Pocięj – inż., magister teologii. Napisał rozprawę doktorską w Instytucie Filozofii UJ na temat związków filozofii ks. prof. Tadeusza Wojciechowskiego z odkryciami fizyki i biologii dwudziestego wieku (2017). Autor artykułu „Piotra Semenki próba odnowy filozofii klasycznej” (RT 5(2016)). Uczestnik X Międzynarodowego Kongresu Ontologicznego w San Sebastian (2012), gdzie wygłosił referat „The Wave-Corpuscle Duality of Matter and the Nature of the Universe”. Jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół aktualizacji tomizmu w oparciu o współczesny obraz świata opracowany przez nauki przyrodnicze. Jest członkiem Sodalicii Świętej Jadwigi Królowej.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5698-6401>

Peter Redpath – jest rektorem Adler-Aquinas Institute; jest również dyrektorem Aquinas School of Leadership, kierownikiem studiów tomistycznych w Holy Apostles College and Seminary (USA); a także

aktywnym badaczem na Uniwersytecie Abat Oliba w Barcelonie (Hiszpania).

Krzysztof Andrzej Wojcieszek – dr hab., prof. Pedagogium Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie, gdzie kieruje Zakładem Profilaktyki Społecznej, Resocjalizacji i Pracy Socjalnej. Biolog molekularny, filozof (etyk), pedagog. Specjalizuje się w profilaktyce problemów alkoholowych, a filozoficznie w teorii rodzicielstwa, dydaktyce filozofii i analizie procesu rozpaczy. Członek konsultor Zespołu ds. Apostolstwa Trzeźwości i Osób Uzależnionych przy Konferencji Episkopatu Polski. Twórca wielu uznanych programów profilaktycznych („Noe”, „Debata”, „Korekta”, „Smak życia czyli debata o dopalaczach”, „ARS czyli jak dbać o miłość”). Autor licznych publikacji, zarówno filozoficznych, jak i zwłaszcza pedagogicznych. Ekspert wielu instytucji i zreszeń.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1047-8000>

Michał Zembruski – dr, adiunkt w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Pracę doktorską poświęcił tematyce zmysłów wewnętrznych w koncepcji św. Tomasza z Akwinu. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możliwościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera Philosophorum Medii Aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował monografię: Tomasz z Akwinu. *Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4647-479X>

